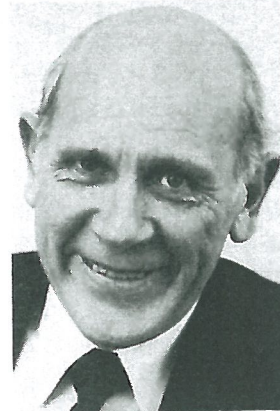


Diakoniens forhold til det sekulære samfunn

En av de foredragsholderne på det seminaret var res.kap. Håkon Fred. Breen fra Tønsberg.



et i Joh.
erstrek-
døpt til
samme

Emnet inneholder tre omdiskuterte størrelser: *diakonien - det sekulære samfunn og forholdet mellom dem.*

Dette innlegget er åtte teser til fortsatt samtale om emnet.

iebærer
se (Joh.
italoger
t han er
sosiale
stilstan-
konibe-
e i noe
ntak en
r en ei-
liakoni,
omsorg
Som en
entlige
jeneste
minne-
omsorg
matisk
å Jesus
reltids-
iebære
mer i
ølgelse

Tese 1. Diakoniens forhold til det sekulære samfunn (anno 1978) er prinsipielt det samme som dens forhold til ethvert samfunn (f.eks. det sekulære samfunn anno 78 e.Kr.) Det er et «indirekte forhold» og består i å ta seg av (ha omsorg for) de av kirkens lemmer som samfunnet (staten eller kommunen) bevisst eller ubevisst har plassert i en fysisk, materiell (timelig) nødssituasjon («de hellige i deres nød», 2. Kor. 9,12).

Dette svarer *delvis* til den alminnelige bestemmelse av diakoni som det er bred enighet om (i en hoveddefinisjon beskrives diakonien som «kirkens omsorg for mennesker i nød», *Diakoni og kirke*, Oslo 1976, s.174). Da går jeg ut fra at «nød» betyr fysisk, materiell (timelig) nød. Det kan riktignok i vår tid være vanskelig å trekke klare grenser mellom det psykosomatiske og pnevmatiske (psykisk-legemlige og åndelige). Men prinsipielt er det nødvendig å skjelne her forat ikke diakonien skal gå opp i kirkens primærfunksjon forkynnelse av evangeliet. Etter vår lutherske bekjennelse er det evangelieforkynnelse og sakramentforvaltning som konstituerer kirken. Diakonien er for så vidt ikke kirkekonstituerende og langt mindre en spesiell ordning av den. Men omsorgen for mennesker i nød hører med til de gode gjerninger som følger en rett tro. Det er heller ikke likegyldig hvordan man taler om disse diakonale gjerninger. Her kommer nemlig forholdet mellom lov og evangelium, det verdslige og åndelige regimenter inn i bildet.

Nå er det tydelig at diakonien i Det nye testamente (NT) ikke ensidig må bli forstått ut fra en ordanalyse,

men også ut fra tekstsammenhengen. Derfor taler jeg nå om den tjenesten i menigheten som kan antydes med stikkordene: tjeneste ved bordene -penger -brød -sykepleie osv. Rammen er den timelige nød, og den må holdes fast i sin eksklusivitet og ikke reduseres ved en udifferensiert bruk av begrepet diakon. Det er «Jesu henders gjerning» som er vårt tema.

Tese 2. Vi må skjelne klart mellom det «alminnelige diakondømme» og den spesielle diakoni.

Liksom det gis et alminnelig prestedømme (vi er som folk, menighet helliget til å forkynne Guds storverk - 1. Pet. 2,9) så gis det også et «alminnelig diakondømme» og den spesielle diakoni (diakonen). Ordet «prest» betyr ikke det samme i sammensetningen «alminnelige prestedømme» som i sammensetningen «sokneprest» Ordet «diakon» betyr heller ikke det samme i sammensetningen «alminnelig diakondømme» som i sammensetning «menighetsdiakon». Det siste er egentlig en stillingsbeskrivelse, beskrivelse av en bestemt ordnet funksjon i menigheten (en hjelpeordning overfor mennesker i nød).

Tese 3. Diakoniens rette element er kirken - menigheten. Diakonien mister noe av sin kristne identitet straks den forlenges utover menighetens grenser.

Diakonien er ulik de hjelpeordninger som vi ellers stiller til i denne verden. Den vil uvilkårlig forme et tjenestefellesskap av en helt særegen karakter, et tjenestefellesskap som står både til «alteret og kaffekoppen», mens alminnelig sosial omsorg bare står til «kaffekoppen».

Det betyr selvsagt ikke at man skal gå rundt med argusøyne for å se om det er kommet fremmedelementer inn i menighetens diakoni. Et godt hjem blir ikke ødelagt ved at det kommer fremmede. Men de

e sam-
konien
Thelle
tått på
alvor
nemlig
tikkel.
eng at
da blir
da blir

ide 12

fremmede skal ikke hovedadministrere eller strukturere hjemmet.

Jeg vil videre spissformulere teste tre slik: Det såkalte «snevre diakonsyn» betyr egentlig en utvidelse, en fylde i den diakonale tjeneste, mens «det utvidede diakonsyn» (som inkluderer både menigheten og det sekulære samfunn) kan resultere i en betydelig inn-snevring, en ekskludering av viktige dimensjoner i diakonien. Det vil etter min oppfatning bety en sekularisering om emnet «diakonien forhold til det sekulære samfunn» skal bety at *diakonien* skal ta seg av dette samfunns materiale nød. Jeg ser også på flukten fra den kirkelige diakoni over i sekulære yrker *delvis* som en følge av det såkalte «inkluderende diakonsyn». Dette er nemlig bærer av en indre logikk som taler ikke minst til ungdom. Hvem vil ikke være inkluderende, og nettopp være det ved å gå over grensen fra kirken til samfunnet. Dermed tappes også diakonien for sitt genuint kristne innhold. Det sekulære samfunn vil friste *diakonien* til å forlenge sin tjeneste utover kirkens grenser. Men har ikke diakonien lov til det? Den vil vel ikke dø av den grunn, men heller gjøre nye nyttige erfaringer? Jeg tror den kan komme til å dø, og at vi allerede kan registrere de første tegnene på det.

Det skriftmateriale som omtaler direkte praktisk hjelp til mennesker i timelige nød (diakoni) er visstnok temmelig entydig («diakoni-hjelpen i N.T. gjelder alltid de nødlidende innen menighetens grenser, mens nestekjærligheten tar sikte på nesten, d.e. medmennesket».- - - «Det er ikke mulig å finne noe sted i N.T. hvor begrepet diakoni i betydning av hjelpevirksomhet går ut over menighetens ramme.), Sverre Aalen: *Kristen horisont i Det nye testamente* (stensilert utg. s.6). De viktigste bibelstedene til belysning av saken er følgende: Ap.gj. kap. 2 - 4 og 6. Se også kap. 11,29. Videre: Rom. 15,25 ff. 1. Kor. 16,1-4. 2. Kor. kap. 8 - 9.

Dansken N. Hyldahl hevder riktignok at Ap.gj. kap. 6,1-6 kan tolkes som om «diakonien har gått inn der den offentlige (jødiske) fattigomsorg forsømte seg og at den derfor var en innfallsvinkel for misjonerende arbeid blant ikke-kristen» (kfr. Hans Kvalbein i «*Diakoni og kirke*», s.67). Men dette står ikke direkte i teksten. Det er Hyldahls egne slutninger. Dessuten kan ikke jødernes offentlige fattigomsorg jevnføres med det moderne sekulære samfunn eller med misjonsmarken. Blant jødene foregikk alt innen «teokratiet» - Guds utvalgte folk. Her fantes ingen sekulære stære i moderne forstand. De jødekrystne hadde

vel heller ikke på dette tidspunkt brutt forbindelsen med Israel som en slags ytre religiøs referanseramme.

Å plassere diakonien i menigheten er nødvendig nettopp med henblikk på det sekulære samfunn slik det fungerer i dag. Referanserammen for kristen diakoni er menigheten (ekklesia) og samfunnet = det kristen fellesskap (koinonia). Diakonien forutsetter en bestemt handlingsbasis, en felles handlingsbasis mellom kristene (brødre). Diakonien refererer altså til den nytestamentlige betydning av ekklesia (menigheten) og til koinonia (samfunnet av de troende). Dersom *diakonien* skal settes i forhold til ekklesia og koinonia i den sekulære betydning (til folkeforsamlingen og det borgerlige samfunn) vil den automatisk kunne trekkes med i den samme sekulariseringsprosess.

De første kristne holdt fast på koinonia (fellesskapet mellom de troende - Ap.gj. 2,42) forat det ikke skulle gå opp i, forsvinne i det jødiske teokrati eller i det greske demokrati (aristokratiet eller proletariatet). Typologisk sett kan vi si at trosfellesskapet på samme måte er truet i dag både av «teokrafiske» tendenser (forsøket på å etablere et fellesskap basert på politikk) (forsøket på å etablere et fellesskap basert på politikk og kristendom) og av kristne grupperinger på høyre- og venstresiden sosialt sett. Derfor er det også nå om å gjøre og holde fast på koinonia (samfunnet mellom de troende). Hvordan dette skal forstås og virkeliggjøres innen stats- og folkekirken er det ikke anledning til å komme inn på her. I de kristnes samfunn ble diakonien utøvet ved alles hjelp, men hovedadministrert ved apostlene (Ap.gj. 4,35).

Tese 4. Det er formelt og saklig nødvendig å skjelne mellom diakoni, broderkjærlighet innen det kristne fellesskap (koinoina) og den altomfattende nestekjærlighet.

Det står i Bibelen at «alt har sin tid». Den som vil si eller gjøre alt på en gang, får hverken sagt eller gjort noe skikkelig. Å skjelne mellom diakonien og den altomfattende nestekjærlighet er derfor nødvendig og fyldestgjørende både for menigheten og det sekulære samfunn. Jesus taler om den «innbyrdes kjærlighet» mellom kristne. Paulus oppfordrer galatene til «å gjøre det gode mot alle, men mest mot troens egen folk». Og Peter taler om «broderkjærligheten og i broderkjærligheten kjærlighet til alle».

Den altomfattende kjærlighet og tjeneste retter seg etter Jesu ord og forbilde mot gode og onde, rettferd-

ige og hjemm og glo elte kr ganise Men d sjon, e eller d «almir får en kirken få, og s forfølg fordi d

Tese 5 nelig s både e telse.

Den kirken lom di meget med b konisy gjøre i resulte terete erensii svarer (den ki i ett: di

De s diakor Disse l ningen ble en sorg.

«Det videre serte. I apostle og alle med at ikke la det Pa innenfi innbyr tatt de sen for

ige og urettferdig, altså mot *alle*. Nedslagsfeltet er hjemmet, menigheten, det sekulære samfunn lokalt og globalt. Denne tjeneste virkelig-gjøres av den enkelte kristne gjennom yrket og forskjellige hjelpeorganisasjoner. Det er en innsats på «skaperplanet». Men den realiseres også gjennom kirken som institusjon, en «kirkens nødhjelp» som hverken er misjon eller diakoni i ordenes strikte mening. Denne hjelps «alminnelige karater» viser seg også ved at den ofte får en temmelig spontan støtte både i og utenfor kirken. En slik støtte kan diakonien ikke alltid vente å få, og spesielt ikke når det virkelig er bruk for den. I en forfølgelsessituasjon kan bare brødre hjelpe brødre fordi de er alene om å forstå nøden.

Tese 5. Differensieringen mellom diakoni og alminnelig sosial omsorg er en mulighetsbetingelse for både en bredere diakonal og samfunnsmessig innflytelse.

Den som ønsker en maksimal hjelpetjeneste både i kirken og i samfunnet, må bevisst lære å skjelle mellom diakoni og almen nestekjærlighet. Det er også meget misvisende å bytte denne differensiering ut med begrepene «det snevre og det inkluderende diakonisyn». Vi fungerer alle i forskjellige roller uten å gjøre noe problem ut av det. Tvert imot - det ville resultere i en snever forståelse dersom vi ikke respekterte Skriftens og livets differensiering. Den udiffereensinte holdning til de tjenestefelt vi her omtaler, svarer langt på vei til tanken om det kristne samfunn (den kristne stat) som *corpus christianum*. Her går alt i ett: diakoni, sosial forsorg og sosialpolitikk.

De store folkekirkene har lite maktet å virkeliggjøre diakonien og fellesskapet slik vi leser om det i N.T. Disse kirkene ble da også tilsvarende svake i holdningen til sosialpolitikken. Det sosiale engasjement ble en blanding av diakoni og alminnelig sosialomsorg.

«Det har vært en ulykke at kirkene ikke har ført videre det likhetsideal som urkristendommen praktiserte. Følgene av dette har vært katastrofale. Hadde apostlene sagt at likheten gjelder for alle mennesker og alle folkeslag, så kunne kirken ha unnskyldt seg med at dette abstrakte prinsipp spenner for høyt og ikke lar seg gjennomføre i denne onde verden. Men det Paulus ville lære oss, er at likheten skulle gjelde innenfor menigheten, og at den skulle ta sikte på en innbyrdes hjelp - - - Hadde kirken under sin historie tatt dette alvorlig, så måtte den ha stillet seg i i spissen for en avskaffelse av fattigdommen i de land som

har folkekirker. (S. Aalen: *Kristen horisont i N.T.*, s. 41).

Det har vært noe utilfredsstillende over fellesskapet i våre menigheter. Samfunnet mellom de troende har ofte stoppet opp foran de materielle goder. Men nettopp i kirken skulle man ha ventet å oppleve et fellesskap som også fikk med denne side av menneskelivet. ved å blande sammen diakoni og almen sosial forsorg representerte kirken på sett og vis en dårlig løsning både i og utenfor menighetene - iallefall på lengre sikt.

Situasjonen er en annen i dag. Det sosialpolitiske engasjement er relativt sterkt både i og utenfor kirken. Men dersom kirken fortsetter sammenblendingen, vil det primært gå ut over diakonien. Det stykke diakoni som blir forlenget, trukket ut av «kirkens rom», må fungere i en sekulær sammenheng. I det helt verdslige regimente kan gode gjerninger fungere utmerket. Det verdslige regimente er nettopp lovens (de gode gjerningers) regimente. Men dermed er det ikke sagt at diakonien vil trives der. Forsøket på å opprettholde en diakoni som også skal være forpliktet på og involvert i et statlig/kommunalt velferdssystem, fører oss inn i en rekke uønskede konflikter. Diakonien (f.eks. hjemmesykepleien, familierådgivning og kristne barnehaver) får en dobbel administrasjon - en kirkelig og en sekulær. Den må dessuten lære å handle ut fra et dobbelt sett med verdier - et kristent og et sekulært. Myndighetene (og delvis folket) oppfatter og tolker timelig nød annerledes enn kirken, og de (myndighetene) setter tjenesten inn i sin kontekst. På denne måten kan det legges opp til en sekularisering av diakonien gjennom kirkens egne sosiale (diakonale) institusjoner og organer. Dette er på mange måter et søkt og unødvendig kampområde som tar mer og mer tid og kraft. Bibelen forplikter oss ikke på noen kamp for å få statens/kommunens tjenestemenn til å administrere et sosialt fellestiltak etter evangeliets signaler. Kontroversen mellom kirkens diakoni og et sekularisert samfunns sosialpolitikk må forelegges, bestemmes til den prinsipielle brytning mellom kristen diakoni og et sekularisert samfunns sosialpolitikk må forelegges, bestemmes til den prinsipielle brytning mellom kristen og anti-kristen etikk. Denne kampen bør utkjempes på det apologetiske plan og ikke via den praktiske diakonis organer. Det er forskjell på diakoni (å tjene mennesker i timelig nød) og apologetikk (kampen mot angrepene utenfra).

(Forts. kommer i neste nr.)